

Roman Nir

Informator o archiwach, bibliotekach i muzeach etnicznych w Stanach Zjednoczonych

Collectanea Theologica 50/2, 193-200

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. ROMAN NIR, ORCHARD LAKE, USA

INFORMATOR O ARCHIWACH, BIBLIOTEKACH I MUZEACH ETNICZNYCH W STANACH ZJEDNOCZONYCH

W ostatnich latach obserwujemy dynamiczny rozwój badań nad zagadnieniami polonijnymi. W Lublinie, Krakowie, Toruniu powstają osobne katedry zajmujące się problematyką polonijną. Na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w 1972 roku powołany został Zakład Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej KUL, który wydał już dwa tomy bardzo cennych „Studiów Polonijnych”. Na łamach czasopisma teologów polskich „Collectanea Theologica” ukazuje się specjalny biuletyn polonijny. Wielu korzysta ze stypendiów, by podejmować badania. Każdy badacz pierwsze kroki rozpoczyna od tzw. literatury pomocniczej, czyli informacyjnej. Dla wszystkich, którzy interesują się problematyką polonijną pragnę omówić informator o archiwach, bibliotekach i muzeach etnicznych w Stanach Zjednoczonych, publikację niezwykle cenną i pierwszą w piśmiennictwie amerykańskim¹.

Centrum Studiów Publikacji Etnicznych w Stanach Zjednoczonych i Szkoła Nauk Bibliotecznych w Kent State University opublikowały w 1978 roku *Przewodnik muzeów, bibliotek i archiwów etnicznych w Stanach Zjednoczonych* (wydanie wstępne). Przewodnik przygotowany został z nadzieją, że przyczyni się do lepszego zrozumienia i przyswojenia kulturalnej przeszłości grup etnicznych tego kraju. Głównym zadaniem *Przewodnika* jest ukazanie głównych muzeów etnicznych, bibliotek, i archiwów pod kątem ich celów, zbiorów i prowadzonej działalności. Ponieważ nowy prąd w amerykańskiej nauce stawia na uznanie i docenienie wielokulturowości wraz z dużą różnorodnością etnicznych zwyczajów, tradycji, historii i języka, źródła i działalność etnicznych archiwów, bibliotek i muzeów powinny być poznawane i wykorzystywane. Informator składa się z następujących części: wstępu, wprowadzenia, alfabetycznego wykazu archiwów, bibliotek i muzeów według grup etnicznych, osobnego wykazu wielokulturowych muzeów, bibliotek i archiwów, oraz indeksów nazwisk i nazw geograficznych.

Informator jest pierwszym możliwie pełnym wykazem etnicznych instytucji kulturalnych w Stanach Zjednoczonych. Fakt, że setki archiwów, bibliotek, muzeów i galerii sztuki, założonych i utrzymywanych przez różne grupy etniczne, istnieje w Stanach Zjednoczonych, ukazuje wielokulturowy charakter społeczeństwa amerykańskiego. Historyk, socjolog, polityk, lub jakkolwiek inny badacz zajmujący się amerykańską wielokulturowością musi uważnie przeanalizować fenomen powstałych i ciągle tworzących się nowych etnicznych instytucji kulturalno-naukowych o jasno sprecyzowanych celach i zadaniach. Archiwa, biblioteki i muzea etniczne zawierające liczne kolekcje, stanowią główne źródło informacji o kulturowej spuściźnie i rozwoju historycznym grup etnicznych w Ameryce. Jest zatem konieczne, by każdy po-

¹ *Guide to Ethnic Museums, Libraries, and Archives in the United States*, wyd. Lubomyr R. Wynar i Lois Buttlar, Kent, Ohio 1978, s. 378 (*Program for the Study of Ethnic Publications School of Library Science Kent State University*).

ważny badacz zajmujący się studiami etnicznymi zaznajomił się z kulturowymi instytucjami etnicznymi. Jako źródło dla bibliotekarza, archiwisty, kustosa i specjalisty w dziedzinie informacji naukowej, ten *Przewodnik* jest niezastąpionym narzędziem zawierającym odpowiedzi lub rozwiązującym szereg skomplikowanych problemów referencyjnych dotyczących danych o różnych grupach etnicznych USA.

Informator opracowany przez centrum ma już własną historię. W 1972 roku centrum przeprowadziło badania nad prasą etniczną w Stanach Zjednoczonych, którego wynikiem była publikacja pt. *Podręcznik encyklopedyczny gazet i magazynów etnicznych w Stanach Zjednoczonych*². Drugie poprawione wydanie *Podręcznika* zostało opublikowane w roku 1976. Ta publikacja została dobrze przyjęta przez studentów i badaczy oraz została uznana przez Amerykańskie Stowarzyszenie Bibliotek jako jedna z najlepszych publikacji źródłowych na rok 1972.

W latach 1973—75 centrum przeprowadziło badania nad organizacjami etnicznymi w Stanach Zjednoczonych, w oparciu o te badania opublikowany został *Poradnik encyklopedyczny organizacji etnicznych w Stanach Zjednoczonych*³. W 1974 roku pracownicy Centrum Publikacji Etnicznych przeprowadzili badania nad grupami etnicznymi w Cleveland, Ohio. Jako rezultat tych prac został opublikowany przewodnik *Grupy etniczne w Ohio* ze szczególnym uwzględnieniem Cleveland⁴. Po kilku latach prowadzenia szerokich badań i poszukiwań w dziedzinie literatury profesjonalnej dotyczącej informacji o grupach etnicznych, stało się oczywiste, że znaczna część historycznych i naukowych materiałów może być znaleziona w archiwach, bibliotekach i muzeach etnicznych, które są utrzymywane przez poszczególne grupy etniczne.

Metodycznie informator został opracowany w następujący sposób, dane zawarte w tym *Przewodniku* są oparte na obszernej ankiecie przesłanej archiwom, bibliotekom i muzeom etnicznym między październikiem 1977 a lipcem 1978 roku. W celu przeprowadzenia badań zostały zdefiniowane przez autorów „archiwum etniczne”, „biblioteka etniczna” i „muzeum etniczne” jako instytucje kulturalne, naukowe, założone i utrzymywane przez grupę lub organizację etniczną. W wyniku tego założenia „archiwum etniczne” jest zdefiniowane przez autorów jako instytucja kulturalno-naukowa nie przynosząca zysku, utworzona i popierana finansowo przez grupę lub organizację etniczną z głównym celem gromadzenia i przechowywania ważnych dokumentów, które powstały w wyniku działalności instytucji etnicznej, bądź indywidualnej twórczości wybitnych członków tej grupy. „Biblioteka etniczna” została zdefiniowana jako kulturalna instytucja, nie mająca na celu zysku, utworzona i utrzymywana przez grupę, bądź organizację etniczną, a jej zadaniem jest zbiór konserwacja i udostępnianie materiałów (rękopisów, starych druków, czasopism, materiałów audio-wizualnych) dotyczących pewnej grupy etnicznej lub instytucji i jej tradycji historycznych i kulturowych. W bardzo wielu wypadkach biblioteka służy członkom grupy bądź organizacji etnicznej, wspomaga pracę grupy lub organizacji i służy jako baza informacyjna z wielu dziedzin życia danej grupy etnicznej. „Muzeum etniczne” zostało zdefiniowane jako instytucja naukowo-kulturalna, mająca służyć jako zbiór przedmiotów kulturowych; głównym zadaniem tej instytucji jest zbieranie, konserwacja, udostępnianie i interpretacja naukowa sztuki etnicznej (przedmiotów, malarstwa, rzeźby itd.).

² *Encyclopedic Directory of Ethnic Newspapers and Periodicals in the United States*, Littleton, Colorado 1972, s. 260, Libraries Unlimited.

³ *Encyclopedic Directory of Ethnic Organizations in the United States*, Littleton, Colorado 1975, s. 414, Libraries Unlimited.

⁴ Cleveland State University, *Ethnic Heritage Studies*, 1975. s. 254.

Zbiory etniczne w wielu wypadkach istnieją w formie połączonej np.: archiwum-biblioteka, muzeum-biblioteka, muzeum-biblioteka-archiwum. Wszystkie wyżej wymienione instytucje mają kilka cech wspólnych, a mianowicie: a) zbiór materiałów i przedmiotów etnicznych; b) konserwacja, zachowywanie i interpretacja materiałów; c) zaspokajanie potrzeb etnicznych i nieetnicznych ugrupowań; d) zachowywanie tradycji historycznych grup etnicznych; e) publikacja materiałów etnicznych (książki, czasopisma itd.); f) rozprzestrzenianie informacji o danej grupie etnicznej bądź instytucji etnicznej.

Dla przeprowadzenia badań przygotowana została ankieta ze szczegółowymi pytaniami i rozesłana do wszystkich znanych kulturalnych instytucji etnicznych. Adresy tych instytucji zostały otrzymane z akt Centrum Publikacji Etnicznych w Kent State University i przez kontakty z reprezentantami różnych organizacji etnicznych, z których wielu jest specjalistami w swojej dziedzinie zagadnień etnicznych. Opracowujący informator korzystali również z ogólnych informacji o archiwach, bibliotekach i muzeach w Stanach Zjednoczonych. Trzeba zaznaczyć, że żadna z tych publikacji nie jest ukierunkowana na zbiory utrzymywane przez grupy i organizacje etniczne.

Badacze wysłali 2475 kwestionariuszy, odpowiedzi nadeszło 1407, które zostały dokładnie przeanalizowane. Na podstawie analizy i akt Centrum Etnicznego, wymogom metodologicznym odpowiadało 828 instytucji, inne zostały usunięte. Opracowujący zdają sobie sprawę, że część instytucji etnicznych celowo nie odpowiadała na ankietę centrum i nie są uwzględnieni w tym przewodniku. Mały procent instytucji został opracowany na podstawie literatury.

Gdy chodzi o zakres *Przewodnik* zawiera informacje dotyczące ponad 70 grup etnicznych, uporządkowane w 63 kategoriach, w tym sekcja instytucji etnicznych tzw. wielokulturowych. Ta ostatnia kategoria została utworzona nie tylko dla instytucji skupiających kilka grup etnicznych, ale także dla pewnych instytutów specjalnie zajmujących się sprawami etnicznymi, a nie finansowanych przez etniczne grupy i organizacje. Ta sekcja zawiera raczej główne instytucje specjalizujące się w wybranych zagadnieniach etnicznych (np. imigracja, problemy socjalne i adaptacyjne itd.) i programach studiów etnicznych.

Głównym zadaniem informatora jest, by podawał wszystkie ważniejsze naukowo-kulturalne instytucje i ich klasyfikację określoną przez autorów. Poza instytucjami utrzymywanymi przez grupy etniczne, pewne uniwersytety i biblioteki zawierają również kolekcje etniczne, niektóre stowarzyszenia historyczne posiadają często informacje dotyczące mniejszych grup etnicznych. Zostały one włączone w pewnych punktach w celu uzupełnienia identyfikacji materiałów etnicznych.

Z *Przewodnika* zostały wykluczone: a) kolekcje etniczne prywatnej własności; b) etniczne archiwa, biblioteki gazet i periodyków; c) kolekcje etniczne i archiwalne lokalnych i regionalnych grup etnicznych o ograniczonych materiałach; d) małe kolekcje lokalnych Kościołów etnicznych, synagog i innych instytucji religijnych; e) historyczne obiekty i budynki (z wyjątkiem pewnych obiektów indiańskich); f) etniczne archiwa i biblioteki finansowe (banki, unie kredytowe); g) muzea folklorystyczne; h) etniczne i multietniczne instytucje, które nie przekazały kwestionariuszy i dodatkowe informacje nie zostały znalezione w literaturze przedmiotu.

Jeśli chodzi o etniczne archiwa i biblioteki czasopism jak również archiwa i biblioteki organizacji etnicznych odesłano czytelnika do publikacji L. R. Wynara i A. Wynara⁵. Książki tych autorów zawierają źródłowe infor-

⁵ L. R. Wynar, A. Wynar, *Encyclopedic Directory of Ethnic Newspapers and Periodicals in the United States*, Littleton, Colorado² 1976, Libraries Unlimited, Inc.

macje o tych specjalnych materiałach etnicznych, ale nie zawierają informacji o instytucjach etnicznych i ich zbiorach.

Gdy chodzi o dane statystyczne, przewodnik opisuje 828 instytucji etnicznych w tym 146 archiwów, 192 biblioteki, 148 muzeów oraz 35 kolekcji muzealno-bibliotecznych, 16 zbiorów muzealno-archiwalnych, 115 zbiorów biblioteczno-archiwalnych i 84 galerie sztuki. Jeśli chodzi o źródła multietniczne zebrano następujące dane: 7 kolekcji muzealnych, 8 kolekcji bibliotecznych, 6 kolekcji archiwalnych, 4 kolekcje muzealno-biblioteczne, 4 kolekcje galerii sztuki.

Przewodnikiem objęte zostały następujące grupy etniczne: albańsko-amerykańska, amerykańskich Indian, arabsko-amerykańska, armeńsko-amerykańska, azjatycko-amerykańska, asyryjsko-amerykańska, austriacko-amerykańska, bangladesko-amerykańska, baskijsko-amerykańska, belgijsko-amerykańska, białorusko-amerykańska, brazylijsko-amerykańska, brytyjsko-amerykańska, bułgarsko-amerykańska, chińsko-amerykańska, czarnańskie Amerykanów, karpacko-rusińsko-amerykańska, czarnańskie Amerykanów, karpacko-rusińsko-amerykańska, chińsko-amerykańska, kozacko-amerykańska, kroacko-amerykańska, kubańsko-amerykańska, czesko-amerykańska, duńsko-amerykańska, holendersko-amerykańska, estońsko-amerykańska, filipińsko-amerykańska, fińsko-amerykańska, francusko-amerykańska, niemiecko-amerykańska, grecko-amerykańska, węgiersko-amerykańska, amerykańskich Indian wschodnich, irlandzko-amerykańska, włosko-amerykańska, japońsko-amerykańska, żydowsko-amerykańska, koreańsko-amerykańska, łotewsko-amerykańska, litewsko-amerykańska, luksembursko-amerykańska, macedońsko-amerykańska, maltańsko-amerykańska, meksykańsko-amerykańska, norwesko-amerykańska, polsko-amerykańska, portugalsko-amerykańska, portorykańsko-amerykańska, rumuńsko-amerykańska, rosyjsko-amerykańska, skandynawsko-amerykańska, szkocko-amerykańska, serbsko-amerykańska, słowiańsko-amerykańska, słowacko-amerykańska, słoweńsko-amerykańska, hiszpańsko-amerykańska, szwedzko-amerykańska, szwajcarsko-amerykańska, tybetańsko-amerykańska, turecko-amerykańska, ukraińsko-amerykańska, wietnamsko-amerykańska, walijsko-amerykańska. Grupy podane zostały alfabetycznie w języku angielskim. Zamieszczona tabela statystyczna podaje ilość archiwów, bibliotek, muzeów i galerii danej grupy etnicznej. Z tabeli wynika, że największą liczbę zbiorów posiadają amerykańscy Indianie: 137, w tym 78 obiektów muzealnych. Pięć grup etnicznych posiada tylko po 1 zbiorze. Etniczne archiwa, biblioteki i muzea są utrzymywane przez różne organizacje, głównie etniczne organizacje braterskie, szkoleniowe, zawodowe, kobiece, naukowe, historyczne i inne związki. Zasób zbiorów, fundusze, pracownicy, badania i usługi tych instytucji wymagają specjalnej analizy, która przekracza możliwości informatora.

Instytucje ułożone są w porządku alfabetycznym według 62 indywidualnych grup etnicznych, po których następuje sekcja poświęcona zbiorom wielokulturowym np. Słowianie. Każda grupa jest ułożona alfabetycznie z odsyłaczami i krótkimi komentarzami np. „zobacz” lub „zobacz także”. Pełna informacja o poszczególnym zbiorze etnicznym zawiera następujące elementy: 1. Pełna i dokładna nazwa instytucji kulturalnej. 2. Rodzaj zbiorów, archiwum, biblioteka, muzeum, galeria sztuki. 3. Adres. 4. Telefon. 5. Organizacja finansująca. 6. Personel. 7. Zakres, krótka charakterystyka zasobów. 8. Pracownicy. 9. Udostępnianie, dni, godziny, odpłatność. 10. Rodzaj udostępniania, dla młodzieży, dla ogółu publiczności, tylko dla naukowców. 11. Publikacje. 12. Kolekcje. 13. Komentarze. Indeks zawiera dwie części, po pierwsze indeks instytucji ułożony alfabetycznie według nazwy i po drugie indeks położenia geograficznego. Spis treści może służyć jako indeks tematyczny.

Głównym celem dla zespołu opracowującego ten informator było ukazanie znaczenia archiwów, bibliotek i muzeów etnicznych i ukazanie roli, jaką one odgrywają w procesie edukacji. Niestety, istnienie i zawartość tych instytucji, założonych i utrzymywanych przez grupy etniczne pozostawały

przez wiele lat jako *terra incognita*. Ponieważ rola, jaką te instytucje odgrywają, jest niezmiernie ważna w dostarczaniu materiałów z pierwszorzędnych źródeł, dlatego głównymi zadaniami dla opracowujących ten informator było przeprowadzić pierwszą ogólnonarodową ankietę tych instytucji, by ustalić ich lokację, rodzaj i zakres posiadanych zbiorów i świadczonych usług. *Przewodnik* powinien być głównym krokiem w kierunku usunięcia braku informacji trwającego przez wiele lat w dziedzinie badań nad etnicznością.

Kulturalne instytucje etniczne są tworzone, by wypełnić zapotrzebowania grup odnośnie historii, kultury, tradycji, zwyczajów, języka danej narodowości. Rodzaj i liczba archiwów, bibliotek i muzeów etnicznych, jak i ich zadania są kształtowane przez szereg czynników. Zachowanie i kontynuacja spuścizny kulturowej jest jednym z głównych powodów ich założenia. Drugim zagadnieniem jest stopień zróżnicowania, występujący pomiędzy osiadłą już grupą etniczną w nowej ojczyźnie a napływającymi nowymi imigrantami. Im większa różnica kulturowa, tym większe prawdopodobieństwo założenia przez grupę imigracyjną własnych organizacji etnicznych. Trwanie grup etnicznych i życia etnicznego w USA jest głównie rezultatem ciągłego istnienia prasy etnicznej, organizacji etnicznych i kulturalnych instytucji etnicznych ponieważ one spełniają rolę definiowania i usatysfakcjonowania potrzeb tych specjalnych grup, potrzeb i aspiracji, które nie mogą być usatysfakcjonowane w głównym nurcie nowego porządku socjalnego. Świadomość narodowa grupy etnicznej jest podtrzymywana przez zachowanie wspólnych, charakterystycznych cech kulturowych i przez świadomość przeszłości historycznej.

Znajomość procesów historycznych i socjalnych zachodzących w czasie, w którym grupy imigracyjne były transponowane w obecnie istniejące grupy etniczne jest ważne w celu rozumienia dynamiki społeczeństwa amerykańskiego. Ponieważ amerykańskie grupy etniczne nie istnieją w próżni, a odgrywają ważną socjalną i kulturalną rolę w procesie rozwoju historycznego, materiały znajdujące się w archiwach, bibliotekach i muzeach etnicznych, powinny być traktowane jako niezbędne źródła ku bardziej pełnemu rozumieniu społeczeństwa. Rozwój historyczny grup etnicznych w USA nie powinien być uznawany za odrębny aspekt historii tego kraju, gdyż w rzeczywistości będąc fenomenem amerykańskim, jest ten proces historią Ameryki.

Badaczy polskich interesujących się zagadnieniami polonijnymi, niewątpliwie zainteresuje ten przewodnik, gdyż podaje pierwszą informację o polonijnych archiwach, bibliotekach i muzeach w Stanach Zjednoczonych. Na wstępie zaraz należy zaznaczyć o niekompletności informacji. Przewodnik zawiera wiadomości odnoszące się do 30 instytucji polonijnych, w tym 7 archiwów, 7 bibliotek, 1 muzeum, 9 bibliotek-muzeów, 1 muzeum-archiwum-biblioteki i 5 innych instytucji. Instytucji polonijnych, które odpowiadają kryterium etniczności, ustalonych przez autorów, jest obecnie w Stanach Zjednoczonych około 500. Opracowujący przewodnik nie mogli nie wiedzieć o tych instytucjach skoro na ich temat istnieje współcześnie ogromna literatura⁶. A więc co do liczby ogromny brak. Nieścisłości co do treści można spotkać np. odnośnie potężnych zbiorów w Polonijnych Zakładach Naukowych w Orchard Lake, znanym ośrodku w całych Stanach Zjednoczonych, bardzo krzywdząco potraktowanym w przewodniku, gdyż kilka lakonicznych zdań

⁶ Zob. m.in. J. Swastek, *A Tentative Directory of Polish American Archives*, Orchard Lake Center for Polish Studies and Culture. Monograph Number 5 March, 1971; M.S. Szymczak, *Polish-American Statistical Materials*, Polish American Studies 30(1973) nr 1; *Handbook of American Polonia 1976*, Orchard Lake Schools.

nie podaje nic o instytucjach naukowo-kulturalnych powstałych już w 1885 roku jako pierwsze w Stanach Zjednoczonych, a nie jak mylnie podają autorzy w 1970 roku.

Zespół badawczy pod kierunkiem dr Romana Nira w Orchard Lake opracowuje informator o archiwach, bibliotekach i muzeach polonijnych w USA. Obecnie kartoteka już wykazuje istnienie ponad 500 instytucji.

Dla czytelnika polskiego warto podać zamieszczone przez przewodnik instytucje: Alliance College Library. Fullerton Avenue. Cambridge Springs, Pennsylvania 16403, tel. (814) 398-4611. Posiada archiwum i bibliotekę, 23 tys. książek, 250 tytułów czasopism, 500 jednostek materiałów audiowizualnych, wydaje czasopismo pt. „Association for the Advancement of Polish Studies Newsletter Bulletin”. Założone w 1912 roku. Alliance of Poles of America. 6966 Brodway Avenue. Cleveland, Ohio 44105, tel. (216) 883-3131. Posiada bibliotekę, 1500 książek, 50 tytułów czasopism, wydaje czasopismo „Alliance Związkowiec”. Założone w 1933 roku. The American Council of Polish Cultural Clubs. 813 Trombley Road. Grosse Pointe Park, Michigan 48230. Posiada archiwum. Założone w 1948 roku. American Institute of Polish Culture, Inc. 1000 Brickell Avenue. Suite 600. Miami, Florida 33131, tel. (305) 373-9008. Posiada bibliotekę, 2 tys. książek. Wydaje czasopismo „Newsletter”. Założone w 1972 roku. Association of the Sons of Poland. 665 Newark Avenue. Jersey City, New Jersey 07306, tel. (201) 653-1163. Posiada archiwum. Założone w 1903 roku. Bishop Hodur Biography Commission. 529 East Locust Street. Scranton, Pennsylvania 18505, tel. (717) 342-6017. Posiada archiwum. Założone w 1970 roku. The Fronczak Collection, State University of New York College at Buffalo. 1300 Elmwood Avenue Buffalo, New York 14222, tel. (716) 863-4000. Posiada bibliotekę i archiwum. Jacob A. Kukla Memorial Archives Polish Union of America (PUA). 761 Fillmore Avenue Buffalo, New York, 14212 (716) 893-1365. Posiada archiwum i bibliotekę, 1 tys. książek, 100 tytułów czasopism. Wydaje czasopismo „PUA Parade”. Założone w 1890 roku. Józef Piłsudski Institute of America for Research in the Modern History of Poland, Inc. 381 Park Avenue South New York, New York 10016 (212) 683-4342. Posiada archiwum, bibliotekę, galerię sztuki, 12 tys. książek, 2 tys. tytułów czasopism, 50 jedn. materiałów audiowizualnych. Wydaje „Biuletyn”. Założony w 1943 roku. The Kościuszko Foundation. 15 East 65-th. Street. New York, New York 10021, tel. (212) 734-2130. Posiada bibliotekę i galerię sztuki, 1500 książek, 100 tyt. czasopism. Wydaje „The Kościuszko Foundation Newsletter”. Założona w 1925 roku. Mutual Aid Association of the New Polish Immigration. 1514 Milwaukee Avenue Chicago, Illinois 60622, tel. 312 (489-2250). Posiada archiwum i bibliotekę, 7 tys. książek, 50 tyt. czasopism. Założone w 1949 roku. Z Polonijnych Zakładów Naukowych w Orchard Lake przewodnik wymienia tylko Orchard Lake Center for Polish Studies and Culture. St. Mary's College. Orchard Lake, Michigan 48033. Posiada archiwum, bibliotekę i galerię. Wydaje „Monograph” (dotychczas 20 tomów). Założone w 1970 roku. W Orchard Lake istnieją jeszcze następujące ośrodki: National Polish American Sports Hall of Fame and Museum — Polsko-Amerykańska Sala Sportowa i Muzeum. Dombrowski Fieldhouse, Orchard Lake Schools, Orchard Lake, Michigan 48033. Posiada bibliotekę i muzeum, w którym złożone są wszystkie odznaczenia sportowe Amerykanów polskiego pochodzenia. Powstałe w 1973 roku. Polish American Liturgical Center — Polonijny Ośrodek Liturgiczny. The Orchard Lake Schools, Orchard Lake, Michigan 48033. Posiada bibliotekę. Wydaje „Pan z wami”. Założony w 1965 roku. Orchard Lake Center for Pastoral Studies — Ośrodek Studiów Pastoralnych. The Orchard Lake Schools, Orchard Lake, Michigan 48033. Posiada bibliotekę. Galeria tworzy osobne

centrum, posiada około 5 tys. jednostek inwentarzowych. Pope John Paul II Center — Centrum Papieża Jana Pawła II. Orchard Lake, Michigan 48033. Posiada archiwum, bibliotekę i muzeum, jednotematyczne związane z papieżem Janem Pawłem II. Książek 1 tys., 500 tytułów czasopism. Wydaje „Biuletyn”. Założone w 1978 roku. Archives of the Orchard Lake Schools. Orchard Lake, Michigan 48033. Posiada bibliotekę, kolekcje numizmatyczną, filatelistyczną, 10 tys. książek, 500 tyt. czasopism, polonika amerykańskie. Założone w 1885 roku. Alumni Memorial Library. St. Mary's College. Orchard Lake, Michigan 48033. Posiada 100 tys. książek, 500 tyt. bieżących czasopism. Wydaje „Library Pulse”. Założona w 1885 roku. Poland's Millennium Library. 3424 West Adams Boulevard Los Angeles, California 90018. Posiada archiwum i bibliotekę, 5 tys. książek. Założona w 1966 roku. Polish American Historical Association, Polish Museum of America. 984 North Milwaukee Avenue. Chicago, Illinois 60622, tel. (312) 278-3210. Posiada archiwum i muzeum. Wydaje „Bulletin” i „Polish American Studies”. Polish Art Information Center. Dover, New Jersey 07801. Posiada archiwum i bibliotekę. Wydaje „PSArts Postscript on Polish Arts”. Założone w 1976 roku. The Polish Arts and Culture Foundation. 166 Geary Street, Suite 1202-1203. San Francisco, California 94108, tel. (415) 433-6776. Posiada archiwum, bibliotekę i galerię sztuki, 1500 książek, 250 tyt. czasopism, 1500 jednostek audiowizualnych. Wydaje „The Polish Arts and Culture Foundation Bulletin”. Założone w 1966 roku. Polish Cultural Foundation, Inc. 777 Fillmore Avenue. Buffalo, New York 14212. Posiada archiwum. Założone w 1965 roku. The Polish Cultural Society at Seton Hall University. South Orange Avenue. South Orange, New Jersey. Posiada archiwum. Założone w 1953 roku. Polish Historical Commission, Central Council of Polish Organizations. 4291 Stanton Avenue. Pittsburgh, Pennsylvania 15201, tel. 782-2166. Posiada archiwum. Wydaje „Polish Day”. Założone w 1935 roku. The Polish Institute of Arts and Sciences in America. 59 East 66-th Street. New York, New York 10028, tel. (212) 988-4338. Posiada archiwum i bibliotekę, 12 tys. książek, 400 tyt. czasopism, 100 jednostek malarstwa. Wydaje „The Polish Review”. Założone w 1942 roku. Polish Muzeum of America. 984 North Milwaukee Avenue. Chicago, Illinois 60622, tel. (312) 384-3352. Posiada archiwum, bibliotekę, muzeum, galerię sztuki, 20 tys. książek, 2220 tyt. czasopism, 400 jednostek dzieł sztuki. Wydaje „Polish Museum Quarterly”. Biblioteka założona w 1912 roku, a muzeum w 1937 roku. Polish National Alliance of the United States of North America (PNA) Library. 1514-20 West Division Street. Chicago, Illinois 60622, tel. (312) 276-0700. Posiada bibliotekę, 14 tys. książek. Wydaje „Polish Daily Zgoda”. Założona w 1880 roku. Polish National Union of America. 1004 Pittston Avenue Scranton, Pennsylvania 18505, tel. (717) 347-1911. Posiada archiwum i bibliotekę, 1500 książek, 50 tyt. czasopism, 50 jedn. materiałów audiowizualnych. Wydaje „The Guard Straż”. Założona w 1908 roku. Polish Nobility Association. 529 Dunkirk Road. Baltimore, Maryland 21212, tel. (301) 377-4352. Posiada archiwum i bibliotekę, 1500 książek. Wydaje „Voice of the White Eagle”. Założona 1950. Polish Progressive Alliance. 128 South Patterson Park. Baltimore, Maryland 21231, tel. (301) 732-1769. Posiada archiwum i bibliotekę, 7 tys. książek. Założona w 1969 roku. Polish Singers Alliance of America. 180 2nd Avenue. New York, New York 10003, tel. (212) 254-6642. Posiada bibliotekę. Wydaje „Singers Bulletin”. Założona w 1889 roku. The Polish University Club of New Jersey. 415 16-th Avenue. Irvington New Jersey 07111 tel. (201) 482-2297. Posiada archiwum. Wydaje „Polish University of New Jersey Bulletin”. Założona w 1928 roku. Polish Women's Alliance of America. 1309 North Ashland Avenue. Chicago, Illinois 60622, tel. (312) 278-2524. Posiada archiwum, biblio-

tekę, muzeum, 10 tys. książek. Wydaje „Głos Polek”. Założona w 1898 roku. State University of New York at Buffalo, Polish Collection. Buffalo, New York 14214,, tel. (716) 831-4216. Posiada bibliotekę, 8 tys. książek, 100 tyt. czasopism. Założona w 1955 roku. United Polish American Council. 1194 Manchester Road. Akron, Ohio 44307. Posiada archiwum. Założone w 1974 roku.

Aktualność problematyki jaką porusza informator, niezbyt wysoki nakład spowodował, że na rynku księgarskim przewodnik jest już wyczerpany. W kraju egzemplarz przewodnika otrzymała Biblioteka Uniwersytecka KUL. Natomiast Alumni Memorial Library w Orchard Lake udostępnia wszystkim swe zbiory, a jako największa biblioteka polonijna winna być najpierw odwiedzana przez polskich badaczy wyjeżdżających do Stanów Zjednoczonych.